

רחוב המדרגות

מאת עמנואל בן-גוריון

יום מן הבית, והאח ויתר בני-הבית מתלווים אליה, ונוצרת קירבת-אמה, ומתפצרת ההחום. בפרשה האחרונה מצטייר הפירוד, באופן בלתי מפורש, כאמור וה"תיק" נסגר, זמנית. אין הסיפור משפיע עליך יאוש, והעצבות הנסוכה עליו עשויה אפילו לעודד ומה גם — לכפר.

ספר-ביכורים הוא, ובזאת עניינו. ההוי המתואר, אותו רחוב המדרגות, מערה עליך רושם של מהימנות, כלרי מר, ביסוד התיאור קיימים הוויית ומראה מקוריים, אם גם על דרך הסיפור השפיעו מספרים מנוסים מנופים אחרים. עדיין קצרה יד המספרת במ"סירת שיהות נפשותיה; ואל לשון העם, אשר כפי כמה מהם, יש ונכנסת אורחת זרה, לשון לימודים של מש"כילים. אין גם להוציא את הסיפור — והוא הסרון ויתרון גם יחד — מכלל "ספרות שלאחר המלחמה", אשר סופ"רים "צברים" בעיקר, שהתבצרו בש"נים האחרונות, פיתחה ומייצגים אותה, בסולם ההפתחות הזאת מבשר, דומה, ספרה של יהודית הנדל, התעמקות כלפי פנים, שפתה אינה רודפת סיג"נון-יתר, ומן התיאור נעדרת נעימה של טענה, אך העיקר, שהסופרת מרדה בכך, כי גם למחאר לא גילה הייצר אלא אפס קצהו מתעלומות-האדם, הי"דתי-חיים, עם כל היותנו מצווים להתור לפתרונה, תובעת יראה-כבוד, ומאותה יראת-כבוד נגנב אל הספר ואתה חש בה — עם כל הביטחה המ"צינת את דוד המתוארים והמתארים גם יחד.

מדרגות. הפרשה הראשונה — פגישת ערב בין השניים, המשאירה עוקץ בלב, הפרשה שלאחריה — הורה לתולדות הבחור למן ימיו הראשונים, אשר על רקע אותו רחוב, ועד לבג"רותו, כחייל, ומעבר לבגרות, כמלת, כשמתקמים ונקרעים היחסים בינו לבינה. בשתי הפרשיות מפורטים לפי נינו אופי ואוירה של רחוב המדרגות על אנשיו אשר סביבתם זו היהת לגורלם — יהודים בני שבטים שונים אשר דמיון להם ל"גוים" השוכנים על שפת הים באשר הם שם, דייגים בארטוניים, או נורווגיים, ספרדיים או יוונים, תושבי רחובות מדרגות שכללה לחופם של ימים רבים, בפר"שה הבאה מעבירה המתברת את הקור"רא אל רובע המעמד המבוסס. אראלה גרה בבית אחד עם אביה האלמן ועם סבא שנשאר גלמוד — שלושה דורות. הסב הוא מן השוכרים הותיקים; אין לו חשבונות, ובעין יפה הוא מביט על "התקשרותה" של הנכדה, מה שאין כן האב; הוא שהיה לבעל-רכוש מתוך כשרון לכך, יודע מראש, כי מזומנת לבת האכזבה, ועליכן יגן עליה ויהי מה. הפרשה הרביעית — מן הבחינה הספרותית החזקה ביותר בספר — ביקורה של אראלה בביתו של אברהם, ברוב המדרגות, כי הוא ידע להרחיקה עד כה מסביבתו בק"נאות יתירה, ואולם באותו יום היא פוקדת את "רחוב המדרגות" כאורחת בלתי קרואה, ואמנם הוא נעדר אותו

בולטים לעין, הצעיר והצעירה המ"תוארים הם בני שני עולמות, אף אם היו נולדים זה ליד זה בשני בתים סמוכים. סוד כמזם זה הוא שוימן אחס, סוד זה דוקא עשה את השניים מטרה "בלעדית" לנעגועי-האהבה. הה"דדיים, וסוד זה גם המפריד ביניהם. כמובן, אין האדם יוצא מתוך סביבתו ומעניין, על דעות-קדומות של סבי"בתה יכולה היהת היא, בת-עשירי, להתגבר, ואולם אותה, אשר נולד בר"חוב המדרגות ואשר נועד למצוא את מזלו באשר ימצאהו — אותו לא ניתן לנתק ממקום מוצאו. העשירות יכולה לוותר, מה שאין כן העניות. להמחיש הנודות פסיכולוגיות אלו, מבלי לפרש אותן פירושי-יתר, ביריעה רחבה זו של רומן בין יותר מ-300 עמודים, — לזאת בודאי תיקרא אמ"נות! ומה גם שהמחברת משכילה להישאר עד הסוף בתחום הרמו ואינה מקפחת את דמיונו של הקורא. הספר זכה בפרס חשוב (פרס אשר בר"ש, מיסודה של הוצאת "מסדה"), והבר"שופטים נכבד (א. שלונסקי, מ. טביב, פ. לגרד) הוסיף לעצמו זכות על-ידי הזיכוי הזה. בהוצאה (עלידי "עם ע"בד", ת"א) ניכר טיפול ראוי (אין הד"בר עדיין, לצערנו, בבחינת "מובן סאליו" לגבי כל ספר טוב היוצא לאור בישראל), וקורת-רוח גורמת העובדה, שתפוצה גדולה הובטחה לספר מראש. ב.

א. רומאן ראשון לסופרת — יהודית הנדל. הנושא — אירוסי-תערובח" של בחורה בת-העדה האשכנזית והמ"עמד הבורגני ובחור בן העדה הספר"דית וסביבת עניי עמו. מקום העלילה — עיר הנמל, בית אביה שלה במרומי הכרמל, ואילו החבר נולד וחי בתוך "רחוב המדרגות" שבעיר התחתית. כיצד נפגשו? במלחמה הקוממית היה הדבר. היא לא יצאה מן הנסיון שלמה בנפשה, לבה נתפלג בנפול עליה חבר קרוב, אך נתרבח הלב לקבל אל קרבו את זה הרחוק ממנה שהוא כאילו בן גזע אחר, אצלו, לכאורה, היהת ההת"פתחות טבעית ופשוטה יותר, הוא נתעורר לפריצת גבולותיו ומסגרתו עוד בימי היותו אחד המתנדבים הע"רים בימי מלחמת העולם והכיר עמים וארצות הרבה, גם כנות מבנות שונות, אף נפגש עם אחים ואחיות רחוקים ביותר, מפליטי השואה, אהבת-נעורים שלו, אהבת בת-השכן אשר אתה גדל והוא ייחשב לה עד סוף ימיה בן-זוג מן השמים, — אותה, את רבקה השי"חורה, הקדים לנטוש ולהשכיח מלבו, עוד לפני שבחר באראלה צהובת-הש"ער. הקונפליקט הוא "גזעי" או אפילו "מעמדי" אך למדאית-עין, אמר מי שאמר, כי כל גישואים הם בבחינת גישוואי-תערובת, הניגודים הפנימיים, תוצאות האופי והמזיגה גם יחד, הם המתחפשים בלבוש ניגודים חיצוניים.